הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר קורבנות

שער המלך על משנה תורה, הלכות שגגות

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות שגגות

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-שגגות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ג 4
הלכה ב 4
פרק ה 11
הלכה ג 11
פרק ז 12
הלכה ו 12
פרק יא 14
הלכה ב 14

פרק ג

הלכה ב

שתק ולא הפליג כו' אפי' אמרה לו אשה אכלת חלב כו' ושתק חייב להביא חטאת כו'. מימרא דאביי פ' האומר דקדושין דס"ה ע"ב וכתבו התוס' שם בד"ה אמר לו וז"ל פי' דשתיקה כהודאה דמיא והוי נודע לו מעצמו אבל אמר לו איני יודע אינו נאמן לחייבו קרבן כו' ודוקא אחד אבל ב' נאמנים ומביא קרבן על ידם כדאמרי' התם ואם הביאו ב' יע"ש וכן נראה מדברי רבינו שדעתו כדעת התוס' ז"ל ממ"ש ושתק משמע דבאומר איני יודע אינו חייב קרבן אך קשה דבפ"ח מה' אלו דין ג' כתב וז"ל האוכל חתיכה ועד אחד אומר לו כו' והוא אינו יודע אם חטא הרי זה מביא אשם תלוי הרי משמע דאפי' באומר איני יודע חייב וכבר ראיתי להרב ל"מ ז"ל שם שנתקשה בזה וכתב דליכא למימר דס"ל לרבינו דבאומר איני יודע אינו חייב חטאת אבל מביא אשם תלוי דא"כ קשה דבריש פרק האשה רבה דדקדקו ממתני' דקתני עד א' אומר אכלת והוא אומר לא אכלתי פטור הא אישתיק מהימן מנ"ל דנאמן להביא חטאת נימא דמתני' הכי דייקי' מינ' הא אשתיק מביא אשם תלוי א"ו דאין לחלק בין חטאת לאש"ת גבי עד א' דאי נאמן לגמרי נאמן ואי אינו נאמן אפי' לאשם תלוי אינו נאמן אשר מכח זה דחק את עצמו בדברי רבינו ז"ל וכתב דאינו יודע שכתב בפ"ח לאו דוקא יע"ש באורך ולכאורה אין דבריו מובנים דבאומר איני יודע דל מהכא נאמנותו של עד פשיטא ודאי דמביא אשם תלוי כדין ספק אכל חלב דעלמא וא"כ הדר' קו' לדוכתא דמנ"ל דשתיקה כהודאה נימא דמתני' הכי דייקינן מינה טעמא דאמר לא אכלתי פטור אפי' מאשם תלוי הא אשתיק מביא אשם תלוי ולאו משום נאמנותו של עד אלא כיון דאשתיק הו"ל כאומר איני יודע ומש"ה חייב אשם תלוי כדין ס' אכל חלב דעלמא אמנם הא ודאי בורכא היא דלענין אשם תלוי בעינן חתיכה אחת משתי חתיכות כנודע וא"כ לו יהי דמספ"ל אי אכל חלב או לא אינו חייב להביא אשם תלוי דמתני' כי קתני עד א' אומר אכלת חלב סתמא קתני ולא מיירי בשאמר לו העד שהיו שם ב' חתיכות אחד של חלב ואחד של שומן ושל חלב אכל כדי שנאמר דכי אשתיק הו"ל כאומר איני יודע איזה מהן אכלתי דה"ל חתיכה א' מב' חתיכות דסתמא קתני אך אכתי ק' למ"ש הר"ן והרשב"א ז"ל שם לחד תי' דאביי ס"ל דהך מתני' ר"מ היא הפך סוגיא דר"פ האשה רבה יע"ש דא"כ הא שמעינן לר"מ בעלמא דלא בעינן חתיכה א' מב' חתיכו' כדאי' בפרק ס' אכל חלב ואם כן הדרא קו' לדוכתה דאימא דהכי דייקינן מינה הא אשתיק מביא אשם תלוי ואפשר לומר דהיינו דדייק דאם איתא הו"ל למתני' לאשמועינן האי דינא באומר איני יודע והכי הול"ל עד א' אומר אכלת חלב והלה אומר

איני יודע ה"ז מביא אשם תלוי וממילא שמעי' דבאומר לא אכלתי פטור לגמרי ולא הו"ל למתני באומר לא אכלתי דהשתא איכא למטעי בדיוקא דאיני יודע אי חייב חטאת או אשם תלוי אלא ש"מ דבשתיק מהימן לגמרי ובהכי יתיישב ג"כ דברי רבינו ז"ל כנ"ל ובמ"ש התוס' ודוקא א' אבל ב' נאמנים ראיתי להרב ח"ה שכתב וז"ל והיא סיפא דהך דא"ל עד א' כו' בר"פ אמרו לו ואליבא דר"מ קאמרי דב' נאמנים כמ"ש התוס' לקמן אבל רבנן פליגי עליה וס"ל דב' נמי אין נאמנים עכ"ל ואין דבריו נראין בעיני דלא זו הדרך בדבריהם למסתם סתומי אליבא דר"מ דלית הלכתא כותיה ותו דלאיזה תכלית הוכרחו להביא זה מאחר דמשנה מפורשת היא ולכן נראה שדבריהם ז"ל אליבא דרבנן דר"מ היא דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"מ אלא באומר לא אכלתי ומטעמא דאם ירצה לומר מזיד הייתי אבל באומר איני יודע אפי' רבנן נמי מודו וכמ"ש התוס' בר"פ אמרו לו והכא אאיני יודע דסליקו מיניה קאי וקאמרי דדוקא בעד אחד אינו נאמן כל שאומר איני יודע אבל בב' ואומר איני יודע נאמנים כנ"ל פשוט ודע דהא דאמרינן דבשתק חייב להביא חטאת כתבו התוס' בד"ה הנזכר דהיינו דוקא בשא"ל העד אכלת חלב והיה לך לידע כו' הא לא"ה השתיקה חשיב כאומר איני יודע דאינו נאמן יע"ש ולפ"ז סיפא דקתני עד אחד אומר אכל ועד אחד אומר לא אכל מביא אשם תלוי אע"ג דכיון דשתק לדברי העד שאומר אכל הרי הודה לדברי העד וסמך עליו וא"כ הי"ל להביא חטאת י"ל כיון דעד אחד מכחישו לא חשיב שתיקה כהודאה די"ל דסומך אעד המכחישו ויודע קצת רגלים לדבר זה ולזה שהרי כשבאו שניהם בבת אחת מיירי התם כמ"ש התוס' שם ואע"ג דהיכא דשותק שאינו יודע בבירור הדבר אינו נאמן לדעת התוס' ואפי' אשם תלוי ליכא כבר כתב הרב ש"ך ז"ל י"ד סי' קכ"ו סק"ט דשאני חלבים שכן אפי' לבו נוקפו מביא אשם תלוי כמ"ש בירושלמי אך קשה לתירוץ זה ממתניתין דספ"ה דטהרות דקתני עד אחד אומר נטמא ועד אחד אומר לא נטמא ברה"י טמא והשתא לדעת התוס' אפי' ברה"י נמי טהור כיון דלא חשיב שתיקה כהודאה דאיכא למימר דסומך אעד המכחישו והו"ל כאומר איני יודע דאינו נאמן כלל ולפי תי' הא' שכתב הרב ש"ך ז"ל א"ש ודוק ודע שהתוס' ז"ל פרק מי שקינ' דל"א ע"ב ד"ה הא הק' וז"ל ותימא היכי היה מתרץ ר' יצחק מתני' דר"פ אמרו לו דתנן עד אחד אומר אכל ועד אחד אומר לא אכל מביא אשם תלוי הא כיון דהאמינ' תורה עד אחד הרי כאן שנים וחטאת הו"ל לאתויי בשלמא ר"ת מוקי לה בבת אחת אבל לר"י דס"ל דאפי' בבת אחת אמרינן כל מקום כו' יע"ש ולא הבינותי קו' ז"ל שהרי לפי שיטתם דס"ל דדוקא היכא דשתק מחמת דהו"ל לידע הוא דנאמן משום דחשיבא שתיקה כהודאה אבל באומר איני יודע אין עד אחד נאמן וכ"כ

ז"ל בריש פרק האשה רבה ובפרק הניזקין א"כ אין כאן קושיא כלל דבשלמא גבי סוטה דהתורה האמינה עד אחד אפי' היכא דבעל דבר מכחישו וכמ"ש התוס' בקדושין ד"ה אמר אביי וברפ"ק דסוטה ד"ה ת"ל יע"ש איכא למימר שפיר דכיון דהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים כו' ואפי' בבאו בבת א' אבל גבי עד אחד אומר אכלת חלב דנאמנותו של עד תלוי בשתיקתו של בעל דבר א"כ דוקא בעד אחד אומר אכלת חלב איכא למימר שפיר דחשיב שתיקה כהודאה דהו"ל לידע אבל בעד אחד אומר אכל ואחד אומר לא אכל דאין שתיקתו הודאה דכיון דעד אחד מכחישו מאן פלג לן לומר דמאי דשתק הוא משום דהודה לדברי העד האומר אכל ולא נימא איפכא ולפחות מיהא נאמר דחשיב כאינו יודע ואם כן אדרבא אפי' אשם תלוי הי"ל לומר דאינו חייב וכמ"ש ואפי' נימא דהתוס' ז"ל בסוטה מחלפא שיטתייהו דס"ל כדעת הרשב"א והריטב"א דס"ל דאפי' בשותק מחמת שאינו יודע הדבר בבירור נאמן מבואר הוא שלא כ"כ אלא אליבא דאביי דשמעתין וס"ל דאביי פליג אההיא דאמרינן בר"פ האשה רבה ודילמא שאני התם משום דשתיקה כהודאה דמיא וכמבואר בדבריהם באורך וא"כ איכא למימר שפיר דר"י ס"ל כההיא דר"פ האשה רבה ופליג אדאביי סוף דבר שדבריהם צריכים אצלי עיון: כתב מרן הב"י י"ד סימן קכ"ו וז"ל מ"כ מה שפי' ר"ת דעד אחד שאמר נתנסך יינך ומכחישו כו' אינו נאמן נראה דהיינו דוקא לבנה ובני ביתו שמפסידו ממון להם אבל אחרים לאו כל כמינייהו לסמוך על הכחשת דב"ה דעד אחד נאמן באיסורין ומורי הגבור אמר דעד אחד נאמן להתיר היכא דלא איתחזק איסורא אבל לאסור דבר שבחזק' היתר לאו כל כמיניה כיון דמכחישי ליה כו' וק"ל דבפרק האומר אמרינן מקוה פסולו ביחיד עכ"ל יע"ש ודבריו לעין הקורא סתומים כספר החתום במאי דק"ל מההיא דמקוה דאליבא דמאן ק"ל דאי לרבא הא מוקי לה התם לקמן בדשתיק ולהכי מהימן כמו עד אחד דעלמא דנאמן כל שהלה שותק ואי לאביי הא מתרץ לה שפיר דאפי' במכחישו נאמן דס"ל שלח אחוי וכן גבי מקוה הרי מקוה לפנינו ויכולים אנו למודדו וכבר מוהרימ"ט ז"ל ח"א סימן ט"ו תמה עליו בזה והניח דבריו בצ"ע והנראה אצלי שכונתו ז"ל להקשות לדעת מורי הגבור שכתב דכנראה דס"ל דכל שהלה מכחישו או אומר איני יודע דאינו נאמן כלל ואפי' לאחרים מההיא דמקוה דמוקי לה בהלה שותק והשתא קשה לדעת ר"ת דס"ל דבעינן שתיקה מחמת הודאה דהי"ל לידע דהתם גבי מקוה מאי הודאה איכא ואשתיקה דמאן מיתסר ועיין בהריטב"א שתמה לדעת ר"ת מההיא דמקוה יע"ש וליכא למימר דההיא דמקוה מיירי בשאומר לבעל הטהרות או לטמא שטבל שם שבפניו מדדו ונמצא חסר דהתם ודאי לא חשיב שתיקה כהודאה דאם איתא לא היה עושה טהרות על גבו

ועיין בחידושי מוהרימ"ט ז"ל שם אכן לפי שיטתו ז"ל שם דסבירא ליה דלאחרים אפי' כשבעל דבר מכחישו אינו נאמן ניחא שפיר דההיא דמקוה דקאמר דמקוה פסולו ביחיד ונאמן לומר שהוא חסר מיירי לפוסלו לאחרים דלא בעייא שתיקה מחמת הודאה והאי דפריך בגמ' האי בעל מום היכי דמי אי דקא מכחיש ליה מי מהימן אב"מ דוקא הוא דפריך ומשום דלגבי דידיה אינו נאמן כיון שמפסידו אבל גבי מקוה אפי' בשמכחישו ב"ה נאמן לפוסלו לאחרים ומה מאד מדוקדק לפי זה לישנא דתלמודא דקאמר האי ב"מ היכי דמי כו' ול"ק האי מקוה דפסולו ביחיד היכי דמי דנשנית בברייתא מקמי חלוקת ב"מ אלא משום דגבי מקוה נאמן לפוסלו לאחרים ולא ק"ל לרבא אלא מחלוקת ב"מ דפיסולו גבי דידיה כנ"ל: כתבו התוס' שם בד"ה נטמאו דהא דאמרינן דבדבר שהוא בידו כגון אכלת חלב ושורך נרבע אי שתיק מהימן ואי לא שתיק מהימן ה"ד בדבר שאינו יכול להתברר אבל בדבר שיכול להתברר כגון שאמר לו יש שרץ בטהרותיך כו' בהא ודאי יש לחוש לדבריו כדאמרינן לקמן גבי ב"מ דמצי א"ל שלח אחוי כו' יע"ש ודבריהם ז"ל הן מן המתמיהים דההיא דלקמן אביי הוא דקאמר לה כדאמרינן ואביי אמר לעולם דקא מכחיש ליה כו' אבל לרבא דקי"ל כותיה משמע ודאי דלא ס"ל הך סברא מדקאמר האי ב"מ ה"ד אי דקא מכחיש ליה מי מהימן כו' ואם איתא מאי ק"ל ולולי דבריהם דלקמן היה אפשר ליישב דבריהם דהכא דס"ל דאפי' רבא לא פליג אדאביי אלא דוקא בשבעל דבר מכחישו אבל כל שאומר איני יודע מסתברא ודאי דאפי' רבא מודה דיש לחוש לדבריו כיון דאפשר להתברר ומאי דלא מוקי לה הכי לברייתא משום דגבי ב"מ לא משכחת לה באומר איני יודע שהרי ידע איניש בנפשיה אי ב"מ הוא או לא וניחא השתא מאי דהוצרך רבא להקשות מחלוקת ב"מ ולא מחלוקת מקוה פיסולו ביחיד דנשנית בברייתא ראשונה משום דההיא דמקוה מצינן לאוקמא בשתיקה דלאו מחמת הודאה דאפ"ה נאמן כל שיכול להתברר כך היה נראה ליישב דבריהם ז"ל אבל במ"ש לקמן בד"ה שלח אחוי וז"ל מכאן יש להוכיח דכל דבר שיכול להתברר ע"א נאמן ואפי' ע"א מכחישו לא ניתן ליאמר תי' זה אלא מבואר מדבריהם דס"ל דקי"ל בהא כאביי ולא כרבא ונראה שלזה היתה כונתו של הרב משפטי שמואל ז"ל סימן פ"ה שתמה על דברי רי"ו ז"ל נכ"ב ח"ב שכתב וז"ל ע"א נאמן לומר אמו נשבית אם הוא כהן לשוייה חלל והוא ששותק ואין מי שיכחישנו כו' דלמה פסק כאביי במקום רבא דלרבא ע"א אינו נאמן ואפי' הלה שותק משום דהו"ל דבר שבערוה כדאיתא בשמעתין וכתב שהמעיין בתוס' פרק האומר יתיישב לו דברי רי"ו כי מדבריהם יש לו סעד ע"כ דנראה שכוון למ"ש דס"ל דהתוס' ג"כ ס"ל דקי"ל בהא כאביי גם מדברי רי"ו שכתב בנתיב כ"ב ח"ב וז"ל א"ל ע"א

אשתך זנתה ושתק אין העד נאמן כו' ונראה שאם א"ל העד זנתה בפניך ושתק שאסורה עליו כו' ובנתיב ט"ו דקנ"ז כתב שהעיקר כדברי ר"ת דאין ע"א נאמן באיסורין אלא דוקא בשא"ל בפניך נטמאו כו' יע"ש וא"כ כי קאמר רבא דאין דבר שבערוה כו' ע"כ מיירי אפי' באומר בפניך זנתה ואיך כתב רי"ו דאם א"ל זנתה בפניך ושתק שאסורה עליו אלא ע"כ שדעתו ז"ל לפסוק כאביי והרב כנה"ג חא"ה סימן קט"ו בהגהת ב"י אות כ"ט הביא דברי הרב בעל משפטי שמואל הללו וכתב וזה לשונו וחושב אני שכוון למה שכתבו התוס' עלה דההיא דרבא וז"ל וא"ת כיון דשותק ושתיקה כהודאה דמייא כו' וי"ל דקסבר רבא דטעמא דשותק לאו משום דשתיקה כהודאה דמייא אלא משום דאיכא רגלים לדבר מהימני ע"כ ולפי זה היכא דאמר לו אשתך זנתה בפניך והוא שותק נאמן דהא שויה אנפשיה חתיכא דאיסורא בשתיקתו ועל פי זה כתב רי"ו דע"א אומר אמו נשבית והוא שותק נאמן ומיירי באומר אמך נשבית ואתה יודע בדבר הזה נראה כונת הרב ז"ל עכ"ל והן דברים תמוהים דכנראה שהבין מדברי התוס' דהא דרבא מיירי באומר אשתך זנתה שלא בפניך אבל באומר זנתה בפניך אפי' רבא מודה וזה ודאי ליתא שהרי לפי שיטת התוס' דהא דע"א נאמן באיסורין מיירי באומר נטמאו טהרותיך בפניך וכן היא שיטת רי"ו כמ"ש ע"כ כי קאמר אביי אשתך זנתה כו' היא היא מיירי נמי בכה"ג באומר אשתך זנתה בפניך ועלה קאמר רבא דאין דבר שבערוה פחות מב' אלא ודאי דכונת התוס' ז"ל דאפי' באומר זנתה בפניך ס"ל לרבא דלא חשיב שתיקה כהודאה וכ"כ הש"ך ז"ל י"ד סימן קכ"ז בכונת דברי התוס' וזה פשוט גם מ"ש ליישב דברי רי"ו ז"ל משם מהור"ר יום טוב ן' יעיש ז"ל ותמה הרב הנזכר על דבריו מדברי רי"ו שכתב ואם הכחישו אותו נאמן וחזר הרב הנז' והודה לדבריו ודחק עצמו בדברי רי"ו ז"ל לומר דהכחשה דקאמר פי' הזמה כמו שיעויין שם באורך נראה דל"ק דאפשר דרי"ו ז"ל מפרש הסוגיא כפי' הריטב"א ז"ל דמאי דפריך בגמ' מאי חזית דסמכת אהני כו' לאו אעיקר דינא קפריך למה הכשירוהו אלא אלישנא דויבוקש הדבר ולא נמצא דקאמר דמשמע שלא נשאר חשש כלל ולעולם דלענין דינא אפי' איכא תרי ותרי נמי אמרינן אוקמיה אחזקתיה אך זו היא שקשה לפי דרכו ז"ל דכיון דכל עיקר יסודו של רי"ו ז"ל שכתב דכל דאיכא רגלים לדבר חשיב כשני עדים הוא משום דק"ל דאמאי ל"ק רבא דמיירי בע"א ויבוקש הדבר ולא נמצא שלא נמצאו עדים אחרים והחזיקוהו בכשרות משום דאין דבר שבערוה פחות משנים א"כ אכתי תקשי ליה קו' הלזו לאביי דס"ל דאע"ג דאיכא רגלים לדבר לא חשיב כב' עדים כמ"ש הרב שם מאי קפריך ליה לרבא אימא דמיירי בע"א אלא עכ"ל כמ"ש הריטב"א ז"ל וא"כ מעתה נפל כל הבנין ארצה ובאמת שיש לתמוה על עוצם חכמתו ז"ל

איך לא נרגש בזה והיותר נ"ל עיקר שדעתו של רי"ו ז"ל לפסוק כאביי כמו שנראה מדברי התוס' שכתבנו אלא דתמיהא מלתא טובא דהא קי"ל בעלמא דהלכתא כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם ואפשר דה"ט משום מ"ש התוס' לקמן דרבא ס"ל דטעמא דשותק לאו משום דשתיקה כהודאה דמיא כו' אשר נראה מדבריהם דאביי ורבא בהא פליגי דאביי ס"ל דשתיקה כהודאה דמיא וכ"כ מוהרימ"ט ז"ל בחידושיו ומש"ה פסקו כאביי משום דסתמא דתלמודא פרק האשה רבא אזלא אליבא דאביי דקאמר שתיקה כהודאה דמיא: שבתי וראה שמדברי רי"ו ז"ל שכתב בנכ"ג ח"ב גבי אשתך זנתה נראה בהדיא שפוסק כרבא ממ"ש וז"ל ונראה שאם א"ל העד זנתה בפניך כו' זולתי אם חזר ואמר לא שתקתי אלא מפני שלא חששתי לדברי העד משא"כ בשאר איסורין שאם א"ל נתנסך יינך בפניך ושתק נאמן אפי' חזר ואמר לא שתקתי אלא מפני שלא חששתי לדברי העד ע"כ והשתא אי ס"ל דבהא קי"ל כאביי א"כ אין הפרש בין שאר איסורין לדבר שבערוה כדקאמר אביי היא היא אלא מבואר דס"ל דהלכתא כרבא אלא דס"ל דאפי' רבא דקאמר אין דבר שבערוה כו' אינו אלא באומר לא שתקתי אלא מפני שלא חששתי הא לא"ה וכגון שאומר שמה ששתק הוא מפני שלא היה יודע אפי' בדבר שבערוה נאמן וא"כ מ"ש בנתיב כ"ג דע"א נאמן לומר שאמו נשבית והוא שותק מיירי בכה"ג וסמך אמ"ש כאן כנ"ל:

אפריון שלמה מ"ש דלמה מביאים ראי' מדברי אביי וכו' עיי"ש שהעלה דהתוספות ס"ל דהלכה כאביי. עפ"ז תמוה דהרי הש"ך ביו"ד סי' קכ"ז סעיף ג' בהג"ה שכתב שם די"א דהיכי דאיכא לברורי וכו' צריך לחוש לדבריו ותמה הש"ך למה כתב בלשון י"א שהרי הוא ש"ס ערוך ממש ודבריו תמוהין שבש"ס משני כן לאביי אבל רבא ס"ל להיפוך דאף באיכא לברורי א"צ לחוש ולכך כותבו הרב בשם י"א שהם פוסקים בזה כאביי או דמחלקין דבאינו מכחיש רק אומר איני יודע אף רבא מודה ולכך י"ל דדייק הרב וכתב דצריך לחוש לדבריו ולא העתיק דאפילו מכחיש נאמן דס"ל באמת במכחיש אין צריך לחוש כרבא רק באינו יודע ס"ל מסברא אף רבא מודה דלא כהש"ך שם שהעתיק בפשיטות דאפילו מכחיש נאמן. מיהו כדי ליישב דברי התוספות הנ"ל שאפילו במכחיש נאמן נראה דהתוס' לשיטתם אזלי שכתבו לעיל דבתרתי פליגי ר"ע ור"ט דר"ט ס"ל דאף אם נודע שהיתה המקוה חסר למפרע ג"כ טהור ולזה מביא ראי' מבן גרושה ור"ע מטמא למפרע ולכך מביא ראי' מבעל מום עיי"ש והנה לפי דבריהם צריכין אנחנו לפרש פרכת ר"ע לר"ט דבע"מ פסולו ביחיד וכו' דבשלמא אם הי' עיקר הוכחת ר"ט מבן גרושה לענין אם יש לו ספק אימתי נעשה הריעותא שהי' ר"ט ס"ל דאזלינן בתר חזקת המקוה ואמרינן השתא דאיתרעי וע"ז הי' מביא ראי' מב"ג ור"ע ס"ל

דאמרינן אולי למפרע איתרעי דלא אלים החזקה כ"כ לומר השתא הוא דאיתרעי בזה שפיר הי' שייך הקושיא דבע"מ פסולו ביחיד ומישך שייך זה בזה דכיון דחזינן שפסולו ביחיד הרי שחזקת היתר שלו לא אלים כ"כ שיחיד יכול לפסלו ה"ה נמי ספק אם כעת חזינן ריעותא לפנינו יכול לקלקל החזקה למפרע אבל בן גרושה פסולו בשנים ואלימא החזקה דידי' שאין אחד יכול לקלקלה ולכך ה"ה ספק אין יכול לקלקל אבל לפירוש התוספות שהפלפול שלהם לא הי' לענין ספק כלל רק אם ידוע שהי' חסר למפרע אם טמא למפרע או לא וע"ז מביאים ראי' מב"ג ובע"מ אם כן לענין זה מה שייך הפרכא דבע"מ פסולו ביחיד ומה ענין יש זה לזה שלכך יהי' טמא או טהור אם נודע שלמפרע הי' חסר וצריך לפרש כך שהטעם של ר"ט דס"ל אם נודע שהי' למפרע חסר אעפ"כ טהור משום דס"ל דכיון דמקודם שנודע היו הטהרות הללו מוחזקין בטהרות לנו לכך הוי כאלו היינו אנן סהדי שהטהרות הללו טהורים ואם הי' לכאן עדים שהמקוה לא הי' חסר לא הי' מועיל אחר כך עדים שיבואו ויאמרו שהוא חסר דתרי ותרי ספקא דרבנן ומן התורה מוקמינן לי' אחזקה וכו' וכיון שיש לזה חזקת טהרות היו טהורין אם כן ה"ה באין כאן עדים שלא הי' חסר כיון שהי' מוחזק לנו בטהרות (וכיוצא בזה כתבו התוספות בכתובות בסוגיא דכת"י הוא זה ד"ה הרי אלו נאמנין דאנן סהדי שלא היו אנוסים ונחשבים כתרי ותרי עיי"ש והיינו ממש כנ"ד) והי' מותרין היתר גמור הוי כאלו אנן סהדי שהוא טהור ולא מצי העדים לטמאם למפרע וכן הטעם בב"ג וב"ח ור"ע מחלק כך שבשלמא בב"ג שפסולו בשנים דוקא אז בשעה שהכהן עובד עבודה כל זמן שלא נודע שהוא בן גרושה הוי העבודה בחזקת כשרות ברור בלי פקפוק שהרי אף אם יבוא אחד ויעיד שהוא ב"ג לא יהי' נאמן רק ע"פ שנים וזה לא שכיח ולכך כל זמן שלא באו העדים היתה העבודה בחזקת כשרות בודאי וכיון שהי' בחזקת כשרות לנו לא מהני עדים אח"כ לפוסלו אבל בבע"מ שפסולו ביחיד ואם נאמר שאם נודע שהוא בע"מ עבודתו פסולה למפרע אז אף אם רק אחד יעיד שהוא בע"מ ג"כ יופסל למפרע ולכך אף קודם שנודע לנו זה אף שהוא כשר וא"צ לחשוש שהוא בע"מ מ"מ לא הוי הדבר מוחלט לנו לודאי להשוותו אנן סהדי ולכך אם בא אחד להעיד אח"כ שהוא בעל מום נעשה באמת פסולה העבודה למפרע וכן נמי במקוה ולפ"ז כיון שכוונת הש"ס במה שאמר פסולו ביחיד היינו שאם העד יחיד נפסלה העבודה למפרע ולכך שפיר ס"ל לרבא דלא אמרינן בזה היכא דאיכא לברורי צריך לחוש לדבריו דלענין למפרע יש סברא דודאי אינו בע"מ דאם הי' בעל מום לא הי' עובד עבודה לעבור בלאו וזה דומה למה דאמרינן בסוגיא שאם איתא דלא קים לי' חולין בעזרה לא הוי מייתי וכו' וכן נמי אמרינן הכא להיפוך דאם איתא שהוא בע"מ לא

הוי מחלל עבודה למפרע ויש הוכחה גדולה שאינו בע"מ ולכך אף דאיכא לברורי א"צ לברר והוכחה לזה ממה שנקט הש"ס בלשונו האי בע"מ היכי דמי ולא פריך האי מקוה היכי דמי וכבר העיר השעה"מ ולפי הנ"ל א"ש דבמקוה אף למפרע שייך לומר היכי דאיכא לברורי דבזה לא עשה הטובל איסורא חדא דאפשר שהוא לא ידע שהוא חסר כלל ואף אם ידע מה עבודה עשה שהפסיד לעצמו שעסק בטהרות בטומאתו ולכך אף לענין למפרע אם אפשר לברורי צריך לחוש רק בבע"מ ס"ל לרבא דלמפרע אף באיכא לברורי א"צ לחוש דיש חזקה גדולה שאינו בע"מ דבלא"ה לא הוי עביד איסורא לחלל עבודה ולכך ס"ל לרבא דבכה"ג במכחיש אינו נאמן העד ואביי ס"ל דנאמן ומזה הוכיחו התוספות דבעלמא היכא דאיכא לברורי צריך לחוש לכ"ע כן נראה:

ועוד נראה והוא העיקר בעיני בכוונת התוספות דלא לחנם נקטו בלשונם ואפילו אחר מכחישו ולא הזכירו היכי שהבע"ד מכחיש ואין לומר שאחר מכחיש עדיף דאדרבא לענין איסורין קיי"ל דהכחשת הבעלים עדיף דע"א בהכחשת בע"ד אינו נאמן לכ"ע וכשאין הבעלים מכחישים רק אחר יש פלוגתא עיי"ש בש"ך סי' קכ"ז לכך נראה דס"ל להתוס' דודאי בהכחשת הבעלים עצמו אף באיכא לברורי א"צ לחוש כיון דהבעלים אומרים שכבר בררו והכיר שהוא שקר וא"צ לחוש כלל דהתורה נתנה לבעלים נאמנות רק דבכהן המקריב קרבן של אחר בהא פליגי אביי ורבא דרבא ס"ל כיון דהעדות שהוא בע"מ טמא להכהן עצמו אם הוא מכחיש נחשב הכחשת בע"ד עצמו וא"צ לברורי ואביי ס"ל כיון דעיקר העדות הוא לענין הקרבן אם הוא כשר או לא ובע"מ הקרבן אינו יודע אם הוא בע"מ צריך לחוש לדברי העד אף שהכהן מכחישו בברי ומזה הוציאו התוס' שה"ה בעד אחד מכחיש צריכין הבעלים לחוש אם אפשר לברור והוא אינו מכחיש לכ"ע ולכך דייקו התוספות בלשונם וכתבו צריך לחוש לדבריו וכן כתב הרב רמ"א ביו"ד הך לישנא ודוק:

פרק ה

הלכה ג

הבא על עריות הרבה. עיין מ"ש פי"ז מה' איסורי ביאה הל' י"א:

פרק ז

הלכה ו

עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב כו'. עיין במרן כ"מ ז"ל מה שתמה בזה משם הר"א בנו של רבינו למה תלה הדבר ביראו' לי והלא גמ' ערוכה בריש ב"ק דאמרי' נפקא מינה דאי עביד ב' אבות בהדי הדדי א"נ ב' תולדות בהדי הדדי מחייב וסוף דבר העלה מוהר"י קורקוס ז"ל שלא היה גורס בגמ' א"נ ב' תולדות כו' יע"ש ולדעתי אכתי ק"ל למה תלה הדבר ביראה לי שדין זה תלמוד ערוך הוא במכות פ"ב דכ"א דפרכינן התם אמתני' דקתני יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין מתקיף לה רב אדא ולילקי נמי משום זורע ביו"ט ואמרי' אמר רבה הדא אמרה חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט והשתא אם איתא דגבי תולדות לא מחייב אחילוק מלאכות א"כ מאי פריך ולילקי נמי משום זורע ואמאי קאמר חילוק מלאכות לשבת כו' הא אפי' לשבת עצמו כיון דמחפה את הזרעים אינו אלא תולדה דזורע כמ"ש רש"י פ' אלו עוברין דמ"ז ע"א ד"ה ושביעית יע"ש וגבי תולדה לא אמרינן חילוק מלאכות והנראה שדעת רבינו ז"ל דמחפה את הזרעים חשיב אב מלאכה ושלא כדעת רש"י ז"ל מיהו הא ק"ל טובא מהא דגרסינן בריש מ"ק ד"ב ע"ב אתמר המנכש והמשקה מים לזרעים משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום חורש רב יוסף אמר משום זורע א"ל אביי לרבה לדידך קשיא ולר"י קשיא משום חורש אין משום זורע לא כו' וכ"ת כל היכא דאיכא תרתי לא מיחייב אלא אחד והאמר ר"כ זומר וצריך לעצים חייב ב' יע"ש: והנה המתבאר שם מאותה סוגיא דהמנכש והמשקה את הזרעים לא הוו אלא תולדות חורש או זורע כדאמרינן התם בסמוך רבא אמר אפי' תימא רבנן אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא וכ"כ רבי' פ"ח מה' שבת הרי בהדיא דאפילו בעשה מלאכה אחת שיש בה ב' תולדות מחייב ב' ע"ש וק"ו בעשה ב' מלאכות של שני תולדות שהוא חייב ב' והנראה אצלי ליישב דעת רבינו ז"ל דמש"ה תלה הדבר ביראה לי משום דההיא דמ"ק איכא למימר דאדרבה משם ראיה להפך משום דאיכא למימר דלהכי אסיקו עלה התם בק' ולא בתיובתא משום דס"ל לרבה ור"י דדוקא בההיא דזומר וצריך לעצים הוא דמיחייב רב כהנא שתים משום דהוי אבות דזומר ובוצר אבות נינהו לדעת רבי' ז"ל כמבואר פ"ז מה' שבת והלכך כיון דאאבות מחייב רחמנא אחילוק מלאכות אה"נ בעשה מלאכה אחת שיש בה ב' אבות דחייב ב' משא"כ מנכש ומשקה את הזרעים כיון דתולדות נינהו לא אמרינן חילוק מלאכות וכ"ש במלאכה אחת שיש בה ב' תולדות ועל פי האמור מקום אתנו ליישב מה שתמה בזה הר"א בנו מההיא דריש ב"ק משום דהיה מקום לומר דסוגיא דהתם דקאמר א"נ ב' תולדות כו' אתיא אליבא

דאביי דסבירא ליה דאפי' אתולדות אמרינן חילוק מלאכות אמנם אנן בדידן קי"ל כרבה ור"י דאתולדות לא מיחייב ב' מדאסיקו עלה בקו' ולא בתיובתא אמטו להכי תלה הדבר ביראה לי לומר שכך עלה בהסכמת דעתו ז"ל דסוגיא דמ"ק לא פליגא אההוא דריש ב"ק דלעולם כל היכא דעשה ב' מלאכות של ב' תולדות מחייב שתים לכ"ע מדחזינן התם בב"ק דקאמר בפשיטות א"נ ב' תולדות כו' משמע דמילתא דפשיטא היא וליכא מאן דפליג עליה ודוקא בעשה מלאכה א' שיש בה ב' תולדות הוא דפליגי אביי ורבה דאביי ס"ל דכיון דאמרינן חילוק מלאכות אתולדות הה"נ בעשה מלאכה א' שיש בה ב' תולדות ורבה ור"י ס"ל דדוקא באבות מלאכות כההיא דזומר וצריך לעצים הוא דמיחייב רב כהנא אמנם במנכש ומשקה את הזרעים כיון דתולדות נינהו לא מיחייב בעשה מלאכה אח' שיש בה ב' תולדות וכן מדוקדקים דברי רבינו ז"ל שלא כתב דין זה דב' תלדות אלא בעושה ב' מלאכות מב' תולדות משמע דבמלאכה א' שיש בה ב' תולדות לא מיחייב: ובהכי ניחא לי מה שרבינו ז"ל בפ"ח מה' שבת פסק דהמשקה את הזרעים חייב משום תולדות זורע ולא כתב חייב ב' כדרך שכתב שם גבי זומר וצריך לעצי' אלא ה"ט משום דמשקה את הזרעים כיון דתולדות נינהו לא מיחייב אלא א' ופסק כרבה ור"י ודלא כאביי מדלא אסיקו עלה בתיובתא כנ"ל מיהו ק"ל מהא דגרסי' פ' כלל גדול ד"פ ר"י אומר ועשה א' ועשה הנה פעמים שחייב א' על כולן ופעמים שחייבים א' על כל אחת ואחת ואמר ריב"ח מ"ט דר"י א' מאחת כו' הנה אבות מהנה תולדות כו' אחת שהיא הנה זדון שבת ושגגות מלאכות כו' הרי מבואר דאפי' אתולדות אמרינן חילוק מלאכות שהרי מהנה אצטריך לתולדות ואתולדות גופייהו דרשינן אחת שהיא הנה וא"כ ק"ט למה תלה הדבר ביראה לי ויש ליישב משום דהיה מקום לומר דודאי לר"י דנפ"ל חילוק מלאכות מועשה מאחת מהנה ה"נ דאפי' אתולדות מיחייב כדנפ"ל מקרא דמהנה מיהו לר"ן דקי"ל כותיה דהבער' לחלק יצאת ה"נ דאתולדות לא מיחייב דדוקא אאבות הוא דגלי קרא וסעד לזה דבמתני' ריש פרק כלל גדול קתני היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה חייב על כל אב מלאכה ומלאכ' משמע דאאבות דוקא הוא דמיחייב אבל לא אתולדות משום דמתני' אתיא כרבי נתן דהבערה לחלק יצאת כדקתני בתר הכי המבעיר וכבר רש"י נרגש מזה וכתב אב מלאכה דנקט לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות כו' אלא למעוטי היכא דהוו ב' תולדות מאב א' יע"ש כנ"ל ודוק:

פרק יא

הלכה ב

יראה לי שכל אלו כו'. עיין מ"ש פ"ב מה' שחיטה הלכה ב':